

วิถีชีวิต-ช่องทางทำกิน

“กล้วยไม้ดอกดอกชำ ฉันได้นักธรรมชาติ
เป็นไป เช่นนั้น” กลอนประโยคสั้น ๆ บนกระดาษ
กรอบเก่าที่ติดแปะอยู่ในห้องทำงานทีม ๆ สะดุดตา
แขกผู้มาเยือนอย่างเรา่มาก หลังจากต้องค่อย ๆ
ก้าวผ่านทางแคบ ๆ ที่แทบเดินสวนไม่ได้ สืบเท้า
ผ่านกองหิน กองดิน วางกระจัดกระจายอยู่เต็ม
เราก็ได้มานั่งพูดคุยกับ “นักธรรมชาติวิทยา” เจ้าของ
กลอนดังกล่าว

“ไม่เคยคิดมาก่อนว่าจะต้องมาเป็นอาจารย์
สอนหนังสือ เพราะตอนนั้นใจคิดถึงแต่การได้ออก
ไปเป็นเสืออยู่ในป่า” เปิดบทสนทนาด้วยคำบอก
เล่าของ รศ.ดร.ปัญญา จารุศิริ หัวหน้าหน่วย
ปฏิบัติการวิจัยธรรมชาติวิทยาแผ่นดินไหว และธรณีแปร
สัณฐาน (EATGRU) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หลัง
จากเราถามถึงกลอนบทข้างต้น ซึ่ง รศ.ดร.ปัญญา

จึงระเบิด มีความรู้สึกว่ายากเอาชนะธรรมชาติ เอาชนะในที่นี้ไม่ได้หมายถึง การมีผลแพ้ชนะแบบกีฬา แต่หมายถึง การเข้าไปไขความลับของสิ่งที่เราไม่รู้ เข้าไปศึกษาให้เข้าใจในตัว ของธรรมชาติให้ได้มากที่สุดมากกว่า”

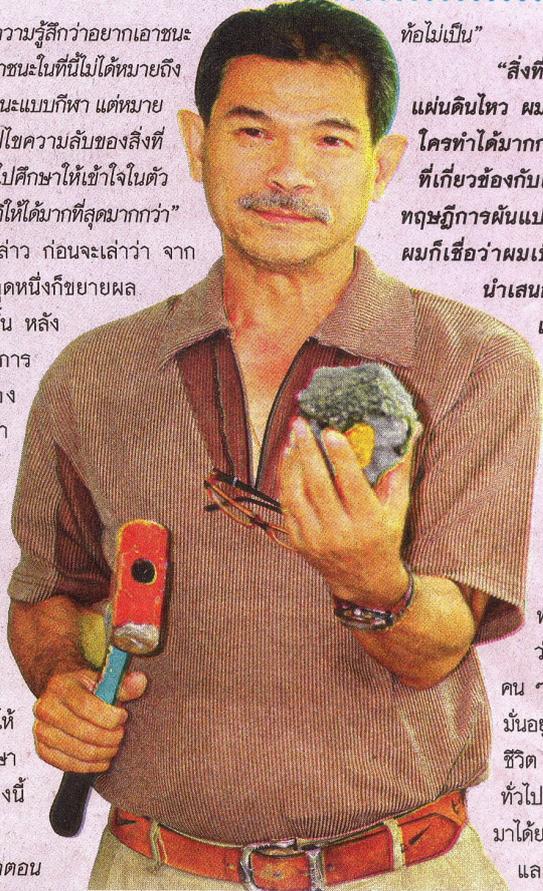
ดร.ปัญญา กล่าว ก่อนจะเล่าว่า จากจุดเล็ก ๆ จุดหนึ่งก็ขยายผล ออกมามากขึ้น หลัง จากที่ได้เห็นการทดลอง เรื่องภูเขาไฟ ในวิชาวิทยาศาสตร์สมัยเรียนที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ยิ่งมาสะกิดใจกับสิ่งที่อาจารย์พูด ก็ยิ่งทำให้เขาอยากศึกษาคาสตร์แขนงนี้เพิ่มมากขึ้น

“คือตอน

เรียนมันจะมีวิชาวิทยา

ศาสตร์ ที่มันจะมีพาร์ทที่ต้องเรียนเกี่ยวกับเรื่องดิน หิน แร่ พอมาถึงตรงนี้อาจารย์มักจะบอกว่า ไม่ต้องอ่านหรอก เพราะไม่ออกสอบ มันก็เลยเกิดความสงสัย ทำให้เกิดความคิดว่า แปลก เพราะอะไรคนถึงไม่ค่อยสนใจเรื่องนี้ มันก็เลยจุดประกายทำให้สนใจมากขึ้น จนเลือกเรียนธรณีวิทยา ซึ่งที่บ้านผม ที่น้อง พ่อแม่ไม่มีใครมาดำเนินีเลยนะ กับลูกผมเองเขาก็ไม่สนใจ แต่ก็โชคดีที่ตอนนั้นพ่อกับแม่ไม่ได้บังคับว่าจะต้องเรียนอะไร ไม่เคยถามด้วยซ้ำว่าเรียนจบมาแล้วจะไปทำงานอะไร มันก็เลยไม่ต้องเจอกับแรงกดดันอะไร ทำให้เรามุ่งมั่นได้เต็มที่”

เดินบนถนนสายนี้มายาวนาน บางครั้ง การนำเสนอข้อมูลบางเรื่องก็อาจจะไปกระทบ หรือไม่โดนใจบางคน จนกระทั่งเกิดเป็นวิวาทะระหว่างกัน กับเรื่องนี้เราถาม ดร.ดร.ปัญญาว่า ทำให้สูญเสียความเชื่อมั่นไปบ้างไหม? เขายิ้มเล็ก ๆ มุมปาก ก่อนกล่าวว่า... “ผมโชคดีอย่างหนึ่ง เพราะว่าผมมีข้อมูลที่ผมนั่งทำ นอนทำ ยืนทำ หลับตาทำ มาเป็นเวลาเกือบ 30 ปี เพราะฉะนั้นผมไม่ห่อถอย ใจมันสู้ และติดหลุมของการเป็นนักธรณีวิทยาไปแล้ว มันก็คงกลับตัวไม่ทัน ที่ไม่ท้อเพราะลักษณะของคนที่มีชีวิตเป็นนักธรณีวิทยา มันมีสิ่งหนึ่งที่เป็นเหมือนกันไปหมด ก็คือสละศักดิ์ว่า

ท้อไม่เป็น”

“สิ่งที่ผมภูมิใจคือเรื่องแผ่นดินไหว ผมเชื่อว่าในไทยไม่มีใครทำได้มากกว่าผม และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับแผ่นดินไหวอย่าง ทฤษฎีการผันแปรของเปลือกโลก ผมก็เชื่อว่าผมเป็นคนแรก ๆ ที่นำเสนอเรื่องนี้ และก็ยังเป็นทฤษฎีที่ยังไม่มีใครมาลบล้าง หรือทำให้ดีกว่าเดิม ฟังเหมือนอวด แต่ก็คือความภูมิใจของผม”

ฟังคำตอบ ยิ่งทำให้เกิดความสงสัยว่าอะไร ? ที่ทำให้คน ๆ หนึ่งยึดมั่นและมุ่งมั่นอยู่กับงาน ๆ หนึ่ง มีชีวิต ๆ หนึ่ง กับสิ่งที่คนทั่วไปมองว่า...ไม่น่าสนใจมาได้ยาวนานกว่า 32 ปี และอะไร? คือเสน่ห์ของงานธรณีวิทยา

ดร.ดร.ปัญญา กล่าวว่า คนทั่วไปจะมองว่า ก็แค่นิน ก็แค่นอกหิน จะมีอะไรให้ศึกษา แต่ชื่อไหนในโลกใบนี้ มนุษย์มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้น้อยมาก ไม่เหมือนความรู้ในด้านอื่น ๆ ทั้งที่ในจักรวาล หรือในพิภพนี้ และในพิภพอื่น สิ่งที่มีเหมือนกันและตรงกันมากที่สุด คือการมีหิน ดิน แร่ แต่มนุษย์ก็ยังมีองค์ความรู้ด้านนี้น้อยมาก

“ความแข็งแกร่งของผู้ชายในยุคหิน ไม่ได้วัดกันว่าใครแข็งแรงกว่ากัน เพราะทุกคนก็แข็งแรงเหมือนกันหมด แต่วัดกันว่าใครจะสามารถครอบครองหินที่แข็งแรงที่สุดไว้ได้ ซึ่งถ้าใครค้นพบก็จะได้เป็นผู้นำของเผ่า จุดนี้แสดงว่าความรู้ความสามารถในการแสวงหามันเกิดขึ้นมานานแล้ว ความท้าทายของนักธรณีก็เช่นเดียวกัน คือความพยายามในการแสวงหาและค้นหา ด้วยเหตุนี้ชีวิตของนักธรณีจึงต้องแสวงหาสิ่งที่มันปรากฏให้เห็น แล้วนำสิ่งที่เห็นนั้นมาค้นหาความจริงออกมา ซึ่งเป็นความรู้ที่ไม่มีทางสิ้นสุด”

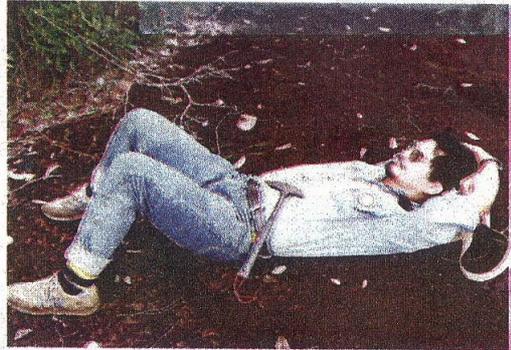
...ดร.ดร.ปัญญา กล่าวทิ้งท้าย.

‘อยากรู้ (ภัยพิบัติ) แต่ไม่ทำ’

รศ.ดร.ปัญญา กล่าวว่ รอยเลื่อนของแผ่นดินก็คือรอยแตกที่มีการเคลื่อนที่ ถ้าสามารถหารอยแตกที่มีการเคลื่อนที่ได้ เรียกว่ารอยเลื่อน ซึ่งรอยเลื่อนจะมี 2 แบบ คือรอยเลื่อนที่ตายแล้ว กับรอยเลื่อนที่ยังเป็น ๆ หรือรอยเลื่อนมีพลัง บางคนเรียก รอยเลื่อนแผ่นดินไหว ซึ่งเป็นรอยเลื่อนที่มีโอกาสจะเกิดการเลื่อนได้อีกในอนาคต สำหรับรอยเลื่อนที่ตายแล้ว คือเคยเลื่อนมาแล้วในอดีตในอนาคตจะไม่เลื่อนอีก แล้วในขณะที่เกิดรอยเลื่อนขึ้น ช่วงนั้นจะเกิดแผ่นดินไหวที่เกิดจากรอยเลื่อนนั้น อธิบายง่าย ๆ ก็คือ แผ่นดินไหวเป็นผลมาจากการเลื่อนตัวของรอยเลื่อน

กับคำถามที่ว่า เราควรจะสนใจหรือติดตามรอยเลื่อนไหนเป็นพิเศษบ้าง? ปัจจุบันประเทศไทยมีรอยเลื่อนที่บรรจุอยู่ในแผนที่ของกรมทรัพยากรธรณีอยู่ 13 แห่ง แต่มีแนวโน้มว่ากำลังจะมีการบรรจุรอยเลื่อนที่ 14 ซึ่งก็คือ “รอยเลื่อนองครักษ์” ซึ่งคนกลัวมาก เพราะมันใกล้กรุงเทพฯ ซึ่งหลังเปิดเผยข้อมูลก็มีผู้เข้ามาทวิตศัพท์มาต่อว่า แต่ก็ได้อธิบายไปว่า...ทั้งหมดเกิดจากการศึกษาวิจัย คือค้นพบว่ามีรอยเลื่อนจากผลการศึกษาเบื้องต้น ซึ่งก็ต้องมีการศึกษากันต่อไป

ส่วนที่คนมักจะถามกันมากกว่า ใน

ออกภาคสนามที่ลำปาง พร้อมอาวุธนักธรณี

กรุงเทพฯ มีรอยเลื่อนที่มีพลังอยู่ไหม? เรื่องนี้ก็มีหลายคนพูดกัน แต่ก็ไม่มีใครบอกได้ว่า...รอยเลื่อนนี้มีพลังหรือไม่? เพราะยังไม่มีการศึกษาจริงจัง

“ถามว่าผมอยากรู้ไหม นักธรณีวิทยาอยากรู้ไหม ทุกคนอยากรู้หมด รัฐบาลก็อยากรู้ แต่ไม่มีเงินให้ทำวิจัย เพราะอย่างอื่นสำคัญกว่า ก็เลยทำให้ไม่มีใครรู้ว่ารอยเลื่อนได้กรุงเทพฯ ที่มันพาดผ่านจังหวัดสมุทรปราการ ไปจนถึงชลบุรี มันเป็นรอยเลื่อนที่มีพลังอยู่ หรือตายไปแล้ว ทุกวันนี้เรายังไม่รู้ เพราะไม่มีการสำรวจหรือวิจัยอย่างจริงจัง ที่นี้ถ้าไม่ศึกษาจริงจังก็ไม่เป็นไร แต่คำถามคือ เรามีการเตรียมพร้อมรับมือบ้างหรือไม่? ซึ่งวิธีการเตรียมพร้อมรับมือที่ง่ายที่สุดสำหรับผมก็คือต้องฝึกซ้อม คำถามที่ตามมาคือ บ้านเราตระหนัก ตื่นตัว และเอาจริงเอาจังกับเรื่องนี้แค่ไหน?”